

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.083 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» на підставі прилюдного захисту дисертації «Фінансова політика держави в секторі підприємств з державною участю» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» 21 грудня 2022 року.

Кобеля-Звір Мар'яна Ярославівна, народилася 27 березня 1983 року, громадянка України, освіта повна вища.

У 2005 році закінчила з відзнакою Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича за спеціальністю «Правознавство», здобула кваліфікацію магістра права. У 2012 році закінчила Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича за спеціальністю «Журналістика», здобула кваліфікацію магістра журналістики. У 2012 році закінчила Буковинський державний фінансово-економічний університет за спеціальністю «Державна служба», здобула кваліфікацію магістра державної служби. У 2019 році закінчила Національну академію державного управління при Президентові України за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», спеціалізація «Публічна політика та політичне управління».

У квітні 2022 року закінчила аспірантуру Університету банківської справи Міністерства освіти і науки України (м. Львів).

Трудову діяльність розпочала у січні 2003 року на посаді юрисконсульта ПП «Буковина». З червня 2003 р. по червень 2005 р. працювала в ЗАТ «Страхова компанія ВЕСКО» на посадах: керівник відділу страхування майна, заступника директора та директора. З вересня 2005 р. по жовтень 2007 р. викладала навчальну дисципліну «Право» у Приватному вищому навчальному закладі «Буковинський інститут». З жовтня 2007 року по березень 2014 року провадила журналістську діяльність у Чернівецькій обласній державній телерадіокомпанії. З березня 2014 р. по березень 2017 р. працювала у ТОВ «Телерадіокомпанія «ТВА» на посадах: комерційного директора, журналіста, телеведучої. Топ-тренерка Школи з написання грантових проєктів, член Національної спілки журналістів України.

Працює на посаді директорки «Центру розвитку «ЧАС ЗМІН» з квітня 2019 р. по даний час.

Дисертацію виконано на кафедрі банківської справи та фінансових технологій Університету банківської справи Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Науковий керівник: **Швець Наталія Романівна**, доктор економічних наук, професор.

Здобувачка має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 0 монографій:

1. Кобеля М. Я. Теоретичні положення та суть фінансової політики держави. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 160- 164.

2. Ткачук І. Я., Кобеля М. Я. Особливості формування фінансової політики в секторі підприємств з державною участю. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 71–78.

3. Кобеля М. Я. Аналіз структури і динаміки розвитку підприємств з державною участю. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. №2 (26). С. 190-201.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. Вовчак Ольга Дмитрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансових технологій та консалтингу Львівського національного університету імені Івана Франка, позитивно оцінила роботу із зауваженнями:

1. У питанні 1.2 дисертаційної роботи автор з огляду на окреслену специфіку функціонування підприємств державного сектору економіки визначає, що метою фінансової політики в секторі підприємств з державною участю є побудова механізмів функціонування таких підприємств, які забезпечать оптимальний баланс досягнення бажаних для суспільства економічних та соціальних ефектів. Однак далі не зрозуміло, про які механізми йдеться, оскільки автор не наводить їх класифікації, кількості, складових елементів тощо. Тому доцільно було надати ґрунтовніші пояснення авторської позиції щодо побудови механізмами функціонування таких підприємств.

2. Гриценко Лариса Леонідівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансових технологій та підприємництва Навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. На нашу думку, недостатньо повно дослідженими є взаємозв'язки, які існують між фінансами підприємств з державною участю та державним бюджетом, складові фінансових потоків, які відображають ці зв'язки. Зокрема,

характер та спрямованість відповідних потоків потребують уточнення у поданій на рис. 1.1 схемі. Крім того, у контексті дослідження впливу фінансів підприємств з державною участю на державний бюджет, додаткового обґрунтування потребує теза, що «...фінансові результати діяльності державних корпорацій суттєво впливають не лише на формування доходів, а і на здійснення видатків сектору загального державного управління» (с. 55). Також важко погодитися із доцільністю включення видатків державного бюджету, пов'язаних з процесами продажу чи реорганізації державних підприємств, до складу фінансових потоків з державного бюджету таким підприємствам.

2. Квазіфіскальні операції, з'ясуванню сутності і змісту яких значна увага приділена у підрозділі 1.3, є одним із інструментів державного регулювання економіки, у механізмах застосування якого важливу роль відіграють підприємства з державною участю й через реалізацію яких відбувається вплив таких підприємств на функціонування економіки, тому вважаємо, що поданий у роботі аналіз впливу діяльності підприємств з державною участю на фінансову політику України потребує певного розширення в частині дослідження їх впливу на бюджет країни. Такий аналіз, зокрема, дозволив би, на нашу думку, обґрунтувати правомірність впровадження запропонованого дисертанткою (с. 69-70, рис. 1.2) поділу квазіфіскальних операцій за ознакою такого впливу (на такі, які не здійснюють суттєвого впливу на бюджет, які спричиняють підвищення гарантованого боргу держави, які створюють заниження видатків або їх перенесення на інші бюджетні періоди та які спричиняють зменшення надходжень до бюджету).

3. У підрозділі 2.2 дисертації (с. 125) автором з метою удосконалення дивідендної політики підприємств державного сектору економіки в контексті реалізації державної фінансової політики серед іншого сформовано наступні пропозиції щодо: «розробки законопроекту для здійснення дієвого державного фінансового контролю підприємств державного сектору економіки, а також удосконалення системи контролю за дотриманням вимог законодавства при прийнятті наглядовими радами рішень щодо підприємств державного сектору економіки; забезпечення індивідуального підходу при формуванні дивідендної політики підприємств державного сектору економіки». Водночас, у роботі недостатньо дослідженими залишаються прикладні рішення, які дозволятимуть реалізувати ці пропозиції на практиці.

4. У третьому розділі дисертаційної роботи (підрозділ 3.3) надано пропозиції щодо удосконалення фінансової політики держави в секторі підприємств з державною участю, які переважно мають нормативно-організаційну спрямованість й стосуються змін у законодавстві. Разом з тим, на нашу думку, подані пропозиції потребують обґрунтування з точки зору їх впливу на фінансову діяльність підприємств з державною участю, бюджетної і

комерційної ефективності, а також конкретизації практичних механізмів фінансового забезпечення реалізації таких пропозицій.

3. Шулюк Богдана Степанівна, кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. На с.42 зазначено, що однією з цілей фінансової політики держави є «підвищення ефективності використання державних грошових ресурсів, необхідних для більш повного задоволення потреб суспільства» разом з тим на с.41 визначено, що об'єктом фінансової політики є «фінансова система, що представляє спектр фінансових відносин щодо формування і використання фондів грошових коштів держави, підприємницьких структур, певних фінансових інституцій, домогосподарств». Суперечність полягає в тому, що держава як інститут влади та суб'єкт прийняття рішень через фінансову політику здійснює вплив не лише на державні грошові ресурси, а й на публічні та корпоративні фінанси загалом, зокрема на бюджетні фінансові ресурси, фінансові ресурси підприємств, фінансових інституцій, домогосподарств та інших суб'єктів фінансових відносин. В контексті фінансової політики держави більш доцільним є застосування категорії «публічні фінанси», а не лише «державні фінанси», оскільки об'єктом розподілу та перерозподілу вистачає валовий внутрішній продукт у формування якого беруть участь всі суб'єкти фінансових відносин.

2. На с.63 зазначено, що «метою фінансової політики в секторі підприємств з державною участю є побудова механізмів функціонування таких підприємств, які забезпечать оптимальний баланс досягнення бажаних для суспільства економічних та соціальних ефектів». Натомість у дисертаційній роботі не приділена належна увага моделям пошуку оптимального балансу між досягненням бажаних для суспільства економічних та соціальних ефектів.

3. У розділі 2 доцільно було приділити увагу також важливих умовам реалізації фінансової політики підприємств з державною участю, зумовлених карантинними обмеженнями, внаслідок поширення коронавірусної інфекції COVID-19 та повномасштабною війною України з російською федерацією. Це сприяло б більш об'єктивному оцінюванню ефективності реалізації фінансової політики підприємств з державною участю.

4. Дисертантом зазначено (с.201), що Законопроектом щодо внесення змін до ч.5 Господарського кодексу України передбачається, що відчуження основних фондів державного комерційного підприємства здійснюється за рішенням його наглядової ради, якщо ринкова вартість майна, що належить до основних фондів та підлягає відчуженню, становить від 10 і до 25 відсотків вартості активів державного комерційного підприємства за даними останньої

річної фінансової звітності. Натомість дисертантом запропоновано уточнити ч. 5 нової редакції ст. 75 ГК України наступним змістом «за рішенням наглядової ради може бути відчужено майна, яке становить не більше 5 відсотків вартості активів державного комерційного підприємства за даними останньої річної фінансової звітності». Водночас, в роботі відсутнє належне обґрунтування щодо встановлення обмеження розміру відчуження основних фондів на рівні 5% вартості активів державного комерційного підприємства за даними останньої річної фінансової звітності.

4. Міщенко Світлана Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансових технологій та консалтингу Львівського національного університету імені Івана Франка, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. В аналітичній частині дисертації, спостерігається неузгодженість періоду дослідження. В більшості випадків він закінчується 2019 р., що неповно відображає сучасний стан фінансової політики держави в секторі підприємств з державною участю.

2. На увагу та позитивну оцінку заслуговує розроблені автором багатомірні регресійні моделі, які включають економіко-математичне моделювання взаємозв'язку між структурою власності підприємств з державною участю та показниками їх фінансового стану, а також взаємозв'язку між основними фінансовими показниками діяльності підприємств з державною участю та макроекономічними показниками фінансової політики держави. Проте, не достатньо обґрунтованою є позиція автора щодо вибору факторів в процесі економіко-математичного моделювання впливу політико-олігархічних інтересів на процеси формування та реалізації фінансової політики в Україні, зокрема потребує уточнення визначення політико-олігархічних складових в процесі моделювання взаємозв'язку між структурою власності підприємств з державною участю, показниками їх фінансового стану, а також абсолютною величиною чистого прибутку (збитку) за підсумками фінансово-господарської діяльності (с. 169-171).

3. У п 3.2. автором проведено моделювання взаємозв'язку між структурою власності підприємств з державною участю, показниками їх фінансового стану, а також абсолютною величиною чистого прибутку (збитку) за підсумками фінансово-господарської діяльності. Проте, потребує обґрунтування припущення автора щодо впливу розміру державної частки у статутному капіталі господарського товариства на розмір чистого прибутку(збитку) (с.170-171).

4. Для економіко-математичного моделювання впливу політико-олігархічних інтересів на процеси формування та реалізації фінансової

політики в Україні, автором використано дані з «Реєстру суб'єктів господарювання державного сектору економіки (державних підприємств, їх об'єднань, дочірніх підприємств та господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відсотків), однак, в роботі не уточнено, які саме підприємства та яких галузей включено до вибірки, що знижує інформативність розроблених моделей (с. 171-177).

5. У п. 1.2. «Квазіфіскальні операції як інструмент фінансової політики у секторі підприємств з державною участю» недостатньо розкрита роль квазіфіскальних операцій як інструменту фінансової політики

5. Хуторна Мирослава Емілівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та обліку Територіально відокремленого структурного підрозділу «Черкаське навчально-наукове відділення Львівського національного університету імені Івана Франка», надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. На мою думку, перший розділ дисертаційної роботи характеризується недостатнім рівнем полемічності, що не дозволяє повною мірою зрозуміти авторську позицію стосовно існуючої думки наукової спільноти на обраний предмет дослідження. Також, з моєї точки зору, перший розділ перенасичений емпіричним фактажем, що більш доречно подавати у другому розділі.

2. На с. 57 автор слушно зауважує, що «хоча державні підприємства є комерційними суб'єктами, не всі вони отримують прибуток». Більше того, існує велика кількість прикладів, коли «державним підприємствам дозволяється діяти за подібних обставин через їх життєвоважливість для функціонування урядового бізнесу». Тобто, мова йде про ситуації, коли соціальна ефективність суттєво перевищує їх економічну / фінансову ефективність. З цієї точки зору видається доцільним розвиток авторського методичного підходу до оцінки соціальної ефективності підприємств з державною участю задля подальшого обґрунтованого вибору моделі фінансової політики підприємств з державною участю.

3. Варто відмітити, що здобувачкою проведено емпіричне дослідження на достатньому часовому горизонті, а саме протягом 2013-2019 рр. Водночас, не відображеними залишилися 2020-2021 рр., що могло зумовити певне зниження обґрунтованості висновків автора стосовно національних особливостей реалізації фінансової політики у секторі підприємств з державною участю.

4. У п. 2.2. автор здійснює оцінку структури та динаміки розвитку підприємств з державною участю, зокрема, аналізує показники їх фінансової ефективності. Водночас, як відомо, рівень ефективності суттєво залежить від фінансового потенціалу галузі, в якій здійснює діяльність певне підприємство.

Тому, було б доцільно посилити галузевий аспект в емпіричному дослідженні, що дозволило б підвищити рівень обґрунтованості авторських висновків.

5. Одним з суттєвих наукових результатів автора є обґрунтування загроз фінансовій політиці підприємств з державною участю, водночас, на мою думку, цьому також повинно передувати визначення стимулюючих та стримуючих факторів ефективної фінансової політики підприємств з державною участю. Також, у першому розділі роботи було б доцільно сформулювати принципи фінансової політики підприємств з державною участю, що дозволило б поглибити теоретико-методологічні засади обраного предмету дослідження.

6. На с. 163 та с. 189 автор слушно акцентує увагу на важливості розробки сукупності індикаторів / кількісних критеріїв задля моніторингу ефективності впровадження політики власності щодо досліджуваних підприємств та обґрунтованого ранжування підприємств з державною участю на ті, що підлягають та не підлягають приватизації. Водночас, автору доцільно було б конкретизувати ці пропозиції та розвинути прикладний інструментарій для вищезазначеного прикладного завдання. На моє переконання, це дозволило б підвищити рівень практичної значущості розроблених автором пропозицій та посилити рівень наукової новизни дисертаційної роботи.

Загальна оцінка роботи і висновок. Дисертаційна робота **Кобелі-Звір Мар'яни Ярославівни** на тему: «Фінансова політика держави в секторі підприємств з державною участю» є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому вирішено науково-прикладне завдання вдосконалення фінансової політики України у сфері підприємств з державною участю для досягнення оптимального балансу бажаних для суспільства економічних та соціальних ефектів. На даний час важливим завданням щодо вдосконалення фінансової політики в Україні є пошук шляхів забезпечення ефективного управління процесу формування, розподіл, перерозподілу і використання фінансових ресурсів підприємств з державною участю, заснованого на збалансуванні належного фінансування їх діяльності, поточних витрат та інвестиційних потреб, з раціональними підходами щодо реалізації державою дивідендної політики і оподаткування, що робить тему дослідження особливо актуальною.

Практична цінність результатів полягає в тому, що основні наукові положення дисертації доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які можуть застосовуватися державними органами управління з метою формування ефективної фінансової політики у сфері підприємств з державною участю, а також менеджментом таких підприємств – для підвищення ефективності управління їх фінансовими ресурсами.

Матеріали дослідження Кобелі-Звір М.Я. можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти при складанні освітніх програм та підготовці методичного забезпечення з дисциплін: «Фінанси підприємств», «Фінанси, гроші і кредит».

За кількістю і рівнем публікацій, апробацією на наукових конференціях дисертація «Фінансова політика держави в секторі підприємств з державною участю» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка, **Кобеля-Звір Мар'яна Ярославівна**, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» – немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.083 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує **Кобелі-Звір Мар'яні Ярославівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Голова
спеціалізованої
вченої ради
ДФ 35.051.083



проф. Ольга ВОВЧАК

